

Մ Ա Յ Ր Ա Թ Ո Ռ Ո Ւ Մ

Երկարատև և ծանր հիվանդությունից հետո, 1954 թվականի մայիսի 9-ին, ի Տեր հանգյալ Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Հայրապետ Նորին Ս. Օծովյուն Տ. Տ. Գեորգ Զ. Կաթողիկոսը: Վեհապառի դառնակակիծ մահվան գլուխաբեր հեռագրերը տարածվեցին ի Սփյուռա աշխարհի: Սուգի մեջ մտավ Հայ Եկեղեցին աշխարհի բոլոր ծայրերում և ամենուրեք:

Թաղման օր է նշանակվել մայիսի 27-ը, որպեսզի հեռավոր ու մոտիկ վայրերից Ս. էջմիածին կարենան հասնել պատգամավորները: Արդեն Մայր Հայրենիք են ժամանել Սովետական Միության բազմաթիվ քաղաքներից թեմակալ առաջնորդներ, քահանաներ, աշխարհիկ և հոգևոր պատմիրականներ, քույր եկեղեցիների ներկայացուցիչներ, ինչպես նաև այլադավան կրոնական վաղմալերպությունների ներկայացուցիչներ:

Մայիսի 21-ին Երևան ժամանեցին Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցու պատմիրականներ, Մինսկի և Բելոռուսիայի արքեպիսկոպոս Պիտերիմ սրբազանի նախագահությամբ: Պատգամավորության կազմի մեջ են Սիգրովի և Կուլբիշևի եպիսկոպոս Հերոնիմը և ավագ քահանա Զերնով Միխայիլը:

Օդանավակայանում նրանց դիմավորեցին Մայր Աթոռի միաբանության ներկայացուցիչները, գերաշնորհ Տ. Սահակ եպիսկոպոսի գլխավորությամբ:

Մայիսի 22-ին Երևանի կայարանում Վրացական Եկեղեցու պատգամավորությանը դիմավորեցին Մայր Աթոռի միաբանության անունից Գարեգին ծայրագույն վարդապետ Տեր-Հակոբյանը, Գեորգ ծայրագույն վարդապետ Վաթյանը, բարեշնորհ Ռուբեն և Սարգիս սարկավազների ընկերակցությամբ:

Վրացական Եկեղեցու պատգամավորությանը գլխավորում էր Նինոցմինդայի եպիսկոպոս Դիմիտրին: Պատմիրական կազմի մեջ էին ավագ քահանա Ալեքսանդր Կաբոնթան և Վրաց Կաթողիկոսի քարտուղար Պ. Գազաշիձեն:

Մայիսի 23-ին Մայր Հայրենիք ժամանեցին Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու նվիրապետական Աթոռների և արտասահմանյան թեմերի պատգամավորները: Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսական Աթոռի պատգամավորությանը գլխավորում էր անձամբ Կաթողիկոսական տեղապահ ամենապատիվ խաղ արքեպիսկոպոս Աջապահյանը: Պատգամավորության կազմի մեջ էին Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատյանը, Գնել ծայրագույն վարդապետ Զերեճյանը, Շահնաբեղա Աճեմյանը, Սիմոն Սիմոնյանը («Շապկա»-ի խմբագիր), բանաստեղծ Վահե Վահյանը, Գեորգ Զաթարյաշյանը, Պողոս Անթոնյանը: Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքությունը ներկայացնում էին Տ. Հայրապետ վարդապետ Աբրահամյանն ու Տ. Հայրիկ վարդապետ Ասլանյանը: Ռումինահայ պատգամավորությանը գլխավորում էր Տ. Վազգեն եպիսկոպոսը, Վահան Դանիելյանի և Դովոթ Գրիգոր Բամբուկյանի մասնակցությամբ: Հյուսիսային Ամերիկայի թեմը ներկայացնում էր առաջնորդական փոխանորդ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Գալֆայանը: Հարավային Ամերիկայի թեմերի ներկայացուցիչն էր Հայրապետական պատմիրակ Տ. Սիոն եպիսկոպոս Մանուկյանը: Մայր Աթոռ էր ժամանել նաև Հյուսիսային Ամերիկայի հայոց Արևելյան թեմի նախկին առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Տիրան արքեպիսկոպոս Ներսիսյանը: Դամասկոսից ժամանել էր կաթողիկոսական փոխանորդ Տ. Շավարշ վարդապետ Գուլումճյանը: Ֆրանսիայից ժամանել էր հայտնի գրող Լևոն Մեսրոպը:

Երևանի օդանավակայանում արտասահմանյան պատգամավորներին դիմավորեցին Մայր Աթոռի միաբանությունից Ներկայացուցիչները: Միաբանությունից անունից Տ. Գեորգի ծայրագույն վարդապետ Վաթյանը վշտի և տրտմության խոսքերով դիմեց պատգամավորներին: «Վշտակից եղբայրներ, և հարազատներ,— ասաց հայր սուրբ,— տարիներ հետո նորից ևս ոտք դնում Դուք մեր ծաղկուն Հայրենիքը: Թերևս Ձեզանից շատերը Հայրենիք են դալիս առաջին անգամ, բայց այս անգամ կսկիծն ու վիշտն են Ձեզ բերել: Հայ Եկեղեցին ծով վշտի մեջ է, Նա կորցրել է Իր արթուն՝ Հովվապետին, հայ հավատացյալ՝ իրեն՝ մխիթարողին ու պաշտպանին, իսկ Մայր Աթոռի միաբանությունը՝ իր սիրելի Հորը: Հեռավոր վայրերից եկել եք բաժանելու Հայ Եկեղեցու մեծ վիշտը: Այդպիսով Դուք կիսած կլինեք և թեթևացրած՝ մեր միաբանության վիշտը»: Պատասխան խոսքով հանդես եկավ Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսական տեղապահ ամենապատիվ Տ. Խաղարեքյան Սեդրակ Առաքելապետը՝ թարգմանելով հանդիսացող Սփյուռքի ողջ հայության խորունկ վշտի: Հյուրերը տեղավորվեցին «Խոտորիստ» հյուրանոցում: Նույն օրը նրանք մեկնեցին Ս. Էջմիածին՝ «Հոգւտց» ասելու հանգուցյալ Վեհի հոգու համար: Վեհարանում նրանց դիմավորեց գերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկոպոս Կոստանյանը, որին իրենց վշտակցությունները հայտնեցին պատվիրակության բարձրապատիվ անդամները:

Մայիսի 27-ին, հինգշաբթի օրը, տեղի ունեցավ հանգուցյալ Վեհափառի մարմնի օծումը և հուղարկավորությունը, որը մանրամասն նկարագրված է ներկա համարում ստագրված «Ամենայն Հայոց երջանկահիշատակ Կաթողիկոս Տ. Տ. Գեորգ Զ.ի հուղարկավորությունը ու թաղումը» խորագրով հոդվածում:

Մայիսի 29-ին, Վեհափառի թաղումից հետո, Վեհարանում տեղի ունեցավ Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի և եպիսկոպոսական համաեկ ժողովի նիստը, որին մասնակցում էին նաև վարդապետները, սարկավազները և աշխարհիկ պատգամավորության անդամները:

Նույն նիստում բացվեց հանգուցյալ Վեհափառի կտակը:

Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի նախագահող գերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկոպոս Կոստանյանը ժողովում կարգաց երջանկահիշատակ Հայրապետի առջին թվականի ապրիլի 30-ի կտակը, որով Վեհափառը Կաթողի-

կոսական տեղակալ էր նշանակում Երուսղեմի Հայոց Պատրիարքական տեղապահ ամենապատիվ Տ. Եղիշե արքեպիսկոպոս Տեր-տերյանին: Կոնդակի ընթերցումը լավեց հաղթական: Ընթերցումից հետո ամենապատիվ Տ. Եղիշե արքեպիսկոպոս Տերտերյանին ուղարկվեց հետևյալ բովանդակությամբ հեռագիր.

«Եպիսկոպոսական ժողովում կարգացվեց երջանկահիշատակ Նորին Սրբության կոնդակը, որով Դուք նշանակված եք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Տեղակալ: Գերագույն Հոգևոր Խորհուրդը և պատգամավորությունը սպասում են Ձեր անմիջական պատասխանին»:

Ժողովի վերջում հոտնկայս երգվեց «Էջ Միածինն քի Հօրէ» շարականը:

Մայիսի 30-ին, Երկուրդ Մարդագարդի օրը, Մայր Տաճարում հանդիսավոր սուրբ պատարագ մատուցեց Հյուսիսային Ամերիկայի հայոց թեմի առաջնորդական փոխանորդ գերաշնորհ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Գալֆայանը:

Տաճարը լի էր խուռներամ բազմությամբ: «Հայր մեր»ից առաջ սրբազանը քարոզեց: Նա իր քարոզի մեջ մատնանշեց այն մեծ լացը, որ թողեց երջանկահիշատակ Հայրապետն Իր մահով: «Հայ Եկեղեցին, մանավանդ այսօր, կարիքն ունի միասնականության և միախոհության,— ասաց սրբազանը:— Վշտի այս ծանր օրերուն մենք ավելի ևս պիտի սերտացնենք Սփյուռքի մեր տարագիր ժողովուրդին կապը մեր Մայր Երկրի և Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցիի դարավոր ու պատմական կնիքուն Ս. Էջմիածնի հետ»:

Հունիսի 3-ին, հինգշաբթի օրը, հանգուցյալ Վեհափառ Հայրապետի յոթնօրեքին, Մայր Տաճարում, Ավագ սեղանի վրա մատուցվեց հանդիսավոր սուրբ պատարագ: Օրվա պատարագին էր գերաշնորհ Տ. Վաղգեն եպիսկոպոս Պաճյանը: Տաճարը լի էր բազմությամբ: Դասում երգում էր Մայր Աթոռի քառաձայն երգեցիկ խումբը: «Հայր մեր»ից առաջ, պատարագի սրբազան հայրը բովանդակալից քարոզով վեր հանեց հանգուցյալ Հայրապետի կյանքն ու գործունեությունը, Նրա նվիրվածությունը Հայ Եկեղեցուն, Մայր Հայրենիքին ու ժողովրդին: Վերջում սրբազանն ասաց. «Մի՞թե մենք թողեցինք Վեհափառը: Ան մեր մեջն է, Անոր հոգին մեզի հետ է, մեզ կողեկցի՝ ա՛լ ավելի սիրելու գիրար և Իր սուրբ գործը շարունակելու»:

Այդ օրը միաժամանակ երջանկահիշատակ Տ. Տ. Գեորգ Զ. սիրվեցրալ Հայրապետի մահվան քառասունքն էր: Հարևան ուեսպուգլիկաներից, Հայաստանի բոլոր շրջաններից մեկել էին բազմաթիվ հավատացյալներ, ուստավորներ և այցելուներ: Պատարագի ժամանակ Տաճարում շարժվելու տեղ չկար:

«Հայր մեր»ից առաջ պատարագիչ սրբազան հայրը քարոզում է հավուր պատշաճի: Բնորոշելով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի դարերով կատարած առաջընթաց ու բարերար դերը հայ ժողովրդի կյանքում, սրբազանը վերջացրեց իր խոսքերը հետևյալ բառերով: «Ս. Էջմիածինը, սիրելի ժողովուրդ, հայ հավատացրալ ժողովրդի նվիրական սրբապալարն է: Այսօր արդեն 40 օր է, որ Էջմիածինը մնացել է որը, մնացել է առանց Գահակալի: Սգի օրեր են ապրել Հայ Սկեղեցին և Մայր Աթոռի միաբանությունը առանց սիրեցյալ Հայրապետի: Ծանր է մեր կորուստը և հեշտ չէ այն դարձանքը: Սապա՛ն, աղոթենք ամենաբարձրյալ Աստծուն, որ նա մի նոր, իմաստուն, արժանընտիր Գահակալի արժանացնի սրբազան ու նվիրական Գահին»:

Պատարագից հետո, Մայր Աթոռի միաբանության մասնակցությամբ, դուրսը, երջանկահիշատակ Հայրապետի թաղմ շիրմի վրա, որը ծածկված էր երկրներանգ ծաղիկներով, կատարվեց թաղման քառասունքի հոգեհանգստյան կարգը: Թաղմ հողակույտի վրա վառվում էին շորս կերոններ: Ժողովուրդը շրջապատել էր հանգուցյալ Հայրապետի տեղեկմանը:

Արարողություններից հետո, գերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկոպոս Կոստանյանի գլխավորությամբ, Մայր Աթոռի ողջ միաբա-

նությունը հավաքվեց Վհհարանում միաբանական մի սեղանի շուրջը: Ներկա էին նաև Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի աշխարհական անդամները, ինչպես նաև հայ ժողովրդի մեծ բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանը:

Սեղանի շուրջը խոսվեց հանգուցյալ Հայրապետի հոգեկան բարձր արժանիքների մասին, պատմվեցին հիշողություններ: Կոշարվեց միաբանությունը է՛լ ավելի համախմբվելու Մայր Աթոռի շուրջը և խոսվեց նրա անելիքների մասին:

Վերջում առաջարկվեց Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հարատևության կենացը. ապա, հոտմեկայա, միաբանությունը երգեց «Էջ Միածինն ի Հօրէ՛» շարապանը:

Հունիսի 5-ից սկսվեցին Հոգևոր Ճեմարանի տարեվերջի քննությունները: Սաները մեծ ջանասիրությամբ պատրաստվել էին քննություններին: Տարեվերջի այս քննությունները մի անգամ ևս ցույց տվեցին, որ սաները, իրենց ուսուցիչների բարեխիղճ աշխատանքի շնորհիվ, մեկ տարվա ընթացքում ձեռք են բերել բավարար գիտելիքներ ուսման ապարեղում, հետամուտ են եղել իրենց գիտական և կրթական պաշարի բազմակողմանի հարստացմանը: Մի քանի քննությունների ներկա էին նաև արտասահմանից Վհհափառ Հայրապետի թաղմանը մասնակցելու եկած հյուրերից ոմանք: Քննությունների ընդհանուր արդյունքները գոհացուցիչ են:

Հունիսի 21-ից սաները ստացան իրենց ամառային արձակուրդները և մեկնեցին իրենց հարազատների մոտ՝ հանգստանալու:

